

Predgovor

Promišljajući Članak 29. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnom i srednjem školstvu zaključili smo da on daje mogućnost realiziranja «vlastitih» programa (kurikuluma) koji se ne moraju obvezno «naslanjati» na nacionalni kurikulum (po uzoru na praksu engleskih privatnih škola) – i počeli smo raditi na prijedlogu eksperimentalnog programa.

Budući da se u ovom prijedlogu radi o novom pristupu srednjoškolskog obrazovanja u RH pokušat ćemo opravdati njegovu «odobranje» sa svim relevantnim argumentima koji bi mogli utjecati na takvu odluku.

U svijetu postoje razni modeli odgoja i obrazovanja. Oni su u neprekidnom stanju mijenjanja u pokušajima da se pronađe najučinkovitiji ali i «najjeftiniji» način postizavanja društveno poželjnih ciljeva. Budući da razne države (društvene zajednice na određenom stupnju razvoja) imaju i različite ciljeve prirodno je da se i njihovi odgojno obrazovni sustavi razlikuju. U ovom trenutku u svijetu je na djelu mjerenje (PISA) kojim bi se trebalo utvrditi učinkovitost postojećih odgojno obrazovnih sustava (provjera matematičke, prirodoslovne i čitalačke pismenosti). Upravo ta mjerenja pokazala su da smo u sva tri područja ispod prosjeka. Dodamo li tom podatku već poznate - o samo 7,8% visokoobrazovane populacije i podatak o prosječnom vremenu studiranja (oko 7 godina) možemo zaključiti da je naš odgojno obrazovni sustav – neučinkovit.

Navodimo samo indikativne i neupitne pokazatelje alarmantnog stanja u našem školskom sustavu. Naravno da je i naše Ministarstvo uočilo te i druge probleme i hitnu potrebu mijenjanja našeg školskog sustava, te donijelo Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010., u kojem je navedeno puno više (od navedenih) «slabih točaka» sustava i «vizija povećanja učinkovitosti».

Navodim neke ciljeve i prioritete:

Razvojni ciljevi (gimnazije): (iz Plana razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.)

- Do 2010. godine povećati stopu upisa u srednje škole...
- Do 2010. g. povećati broj učenika/ca u gimnazijskim programima...
- Do 2010. g. povećati stopu učenika koji su završili srednjoškolsko obrazovanje...
- Do 2008. g. svi će nastavnici steći osnovnu razinu informatičkih upućenosti
- Uvesti državnu maturu
- Učenicima srednjih škola učiniti dostupnim primjereno školsko i profesionalno usmjeravanje i savjetovanje

Posebna prioritetna područja Plana razvoja do 2010. uključuju:

- Poboljšanja poučavanja i učenja u školama, razvijanja znanja i umijeća odgojiteljskog i nastavnog osoblja te poboljšanje njihova društvenoga i materijalnog položaja;
- Poboljšanje uvjeta rada u školama i njihove opremljenosti;
- Razvijanje navika cjeloživotnog učenja sukladno potrebama tržišta;
- Primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije;
- Jačanje preventivne uloge škole naspram društveno neprihvatljivog ponašanja;
- Poticanje raznovrsnih pomoći u učenju, izvanškolskih djelatnosti, stvaranja ozračja koje školu čini zajednicom u kojoj se uči i u kojoj se grade bliski i snošljivi međuljudski odnosi;
- Poboljšanje upravljanja odgojno-obrazovnim ustanovama i uvođenje sustava praćenja i vanjskog vrednovanja odgojno-obrazovne djelatnosti;
- Racionalizaciju i decentralizaciju sustava obrazovanja;
- Povećanje izravne potpore regionalnom razvoju;

- Povećanje uključenosti obitelji, lokalne zajednice, socijalnih i drugih partnera u unapređenje sustava;
- Inovativne pristupe u odgojnom i obrazovnom procesu i usklađivanje s programima na EU na svim razinama;
- Usklađivanje hrvatskog visokoškolskog sustava sa sustavom znanosti;
- Inovativne pristupe u odgojnom i obrazovnom procesu;
- Jačanje nacionalnih kulturnih vrednota;
- Jačanje svijesti o pripadnosti europskom kulturnom krugu.

Nažalost, sada početkom 2010., možemo utvrditi da se nije realiziralo skoro ništa od planiranog (osim u određenoj mjeri - u privatnim školama). Glavne razloge vidim prije svega:

- a) velika tromost sustava (ca. 700 000 učenika i studenata, 100 000 djelatnika),
- b) nedovoljna materijalna ulaganja za «pokretanje takvog sustava»,
- c) prenapregnuti školski i studijski programi koji su potpuno nekompatibilni s «eksponencijalnim» promjenama u znanosti i društvu.

Budući da će se prve dvije stavke teško mijenjati u budućnosti, mislimo da se značajniji pozitivni pomaci mogu ostvariti jedino mijenjanjem školskih programa. Na tom planu već se djeluje implementacijom «Bologne», ali samo s pozicije forme, nažalost ne i sadržaja. Naime, prihvaćeni su «međunarodni okviri» ali su naši studijski programi ostali uglavnom isti i umjesto povećanja učinkovitosti sustava dogodio se svojevrsni «kaos», manifestiran prije svega u «zbuđenosti» i studenata i profesora, prije svega zbog nemogućnosti osiguravanja potrebnog materijalnog standarda.

U srednjoškolskom obrazovanju težište promjena stavljeno je na strukovno obrazovanje i čini se da se na tom planu nešto i događa, ali baš u tom području potrebna su najveća materijalna ulaganja i ciljana edukacija s obzirom na potrebe društva. Nažalost, mislimo da su baš to, u ovom trenutku, i nepremostive prepreke (zbog razloga a) i b).

Gimnazijsko obrazovanje potaknuto je uvođenjem državne mature. Ipak, unatoč velikoj podršci (na svim razinama), pokazalo se da je i taj projekt unio nered u postojeći sustav. Nadam se da će nakon «debitiranja» sljedeće godine stanje biti puno bolje.

Na ovom mjestu nastupamo s ključnim argumentima za uvođenje eksperimentalnog programa u sustav odgoja i obrazovanja RH.

Ne tako davno u RH je na sceni bila tzv. Šuvarova reforma. Mislim da mnogi i danas imaju «traume» prisjećajući se tog vremena. Međutim, osobno mislim da je baš sada došlo pravo vrijeme valorizacije te reforme i sve se više čini da je ta reforma bila dvadesetak godina ispred svog vremena.

Prvo što smo u školstvu učinili u samostalnoj RH bilo je ukinuti MIOC-e i vratiti stari sustav u život (gimnazije i ostalo). Ukidanjem MIOC-a na najbrutalniji način smo ukinuli i prirodoslovno-informatičko obrazovanje u ime «enciklopedijskog» obrazovanja i potpuno zastarjelog koncepta u novom vremenu.

Posljedica toga je - u ovom trenutku Hrvatska treba oko 50 000 informatičara, a i cijeli svijet vapi za takvim kadrovima.

U ovom trenutku svake tri godine udvostručuje se broj informacija u znanosti a mi umjesto «specijaliziranih znanja» i poželjnog usmjeravanja upravo tim novim informacijama zatrpavamo postojeće, već opsežne, programe (na svim razinama).

Paradoks našeg društva, ali i svjetski, jest taj što istovremeno slavimo, divimo se i identificiramo vrlo često sa sportašima, glazbenicima, itd. ... koji najčešće nisu završili srednjoškolsko obrazovanje – ali je sasvim izvjesno da su realizirali svoj talent/sposobnost. Paradoks je u tome što mi ne želimo, za društvo još vrjednije talente (u znanosti), afirmirati kroz školski sustav «gušeći ih» s raznim «općeobrazovnim» obvezama.

Promišljajući ovaj problem pogledali smo «kako se radi vani», baš kao što svi naši «reformatori» najprije čine, pokušavajući otkriti model koji bi najlakše «nakalemili» na naš sustav.

Orijentali smo se na iskustva europskih privatnih škola (npr. Engleska). Pokazalo se da tamo privatne škole nisu obvezne slijediti nacionalni kurikulum te da rade prema vlastitom kurikulumu.

Najprije smo usporedili gimnazijske programe (okvire). Pokazalo se da se iza naziva «gimnazija» krije jako puno različitosti. Naše gimnazije funkcioniraju s opterećenjem od 32-33 sata tjedno s brojem do 17 «predmeta», a većina europskih s istim (ili manjim) brojem sati pokriva do 13 «predmeta».

Posljedice su:

- varanje kao način «preživljavanja»,
- nepohađanje nastave (broj izostanaka raste linearno prema višim razredima),
- ankete pokazuju da učenici «ne vole školu» do razine 90%.

S druge strane «društveno poželjno» je (na svim razinama – škola, roditelji, tvrtke,...) – biti «petnulaš». Baš ta nesretna kombinacija od petnaestak i više predmeta s prevelikim zahtjevima (programskim i nastavničkim) i «pet nula» očekivanjima stvara kod učenika ogromnu frustraciju.

Ove argumente nitko ne može dovesti u sumnju i oni jesu naša stvarnost, unatoč prekrasnim «primjercima» onih učenika koji su sve to preživjeli. Oni su na žalost i trajni argument zagovornika ovakvog sustava, pogotovo što svi zaobilaze pitanje – a što bi tek bilo da su se razvijali u nestresnim uvjetima.

Eksperimentalni program

Uvođenje državne mature (izravnog vanjskog vrjednovanja kvalitete srednjoškolskog sustava) stvorilo je priličnu pomutnju u sustavu, unatoč tome što su pripreme za uvođenje DM bile temeljite. Jedan od razloga je u tome što svaki reformski zahvat od svih sudionika traži angažman, prihvaćanje i vjerovanje u ispravnost onog što se čini. Budući da je to jako teško postići na širem planu, javljaju se razni «otpori» promjenama.

Međutim, kako je projekt DM išao dalje, nakon odrađenih inicijalnih testova, neočekivano je u prvi plan izbio strah (učenika, roditelja, a i nekih škola) od neuspjeha. Naime, inicijalni testovi provedeni su vrlo korektno, ali su rezultati bili slabašni što je za posljedicu proizvelo strah od državne mature kod učenika. Upravo taj «strah» kod učenika je i uzrokovao «pobunu» i odgađanje DM.

Jedan od razloga uvođenja DM je bio i zamjenjivanje «kvalifikacijskih ispita» na fakultetima. Većina državnih fakulteta prihvatila je DM kao test za upis što za učenike sigurno predstavlja jedan «stres» manje, ali DM-i daje još veći značaj i «pojačava strah» od nje.

Upravo taj element straha, koji se uvukao u sustav, smatram ključnim problemom DM. Naravno da će «strah» nestajati vremenom «kompromisnim» prilagođavanjem DM učenicima i učenika uvjetima DM, ali će polaganje DM i dalje biti ozbiljan problem u uvjetima učenja petnaestak predmeta i više (što u Europi nije praksa).

Eksperimentalni program trebao bi eliminirati sve strahove i sumnje u polaganje DM i upisivanje željenog fakulteta. U temeljima programa bit će pet «predmeta», tri koja su obvezna na DM-ispitu te informatika i povijest. Izborom ostalih predmeta (do deset) učenici će slijediti «prirodoslovnu» ili «humanističku» liniju, dovoljno «jaku» da se bez poteškoća mogu uključiti u nastavak obrazovanja u odabranom smjeru.

Nikica Simić, prof.savjetnik, ravnatelj

1.1. PRETPOSTAVKE ZA IZRADU PROGRAMA

U razradi Eksperimentalnog plana i programa Zadarske privatne gimnazije s pravom javnosti (u daljnjem tekstu **EksPrgZPG**) polazi se od:

TEMELJNIH DOKUMENATA HRVATSKOG ŠKOLSTVA:

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, MZOŠ, 2008.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obavezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi, -prijedlog, MZOŠ, 2008. (skraćeno NOK)

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (u daljnjem tekstu ZOS)

ZOS predviđa i dozvoljava rad privatnih ustanova za školovanje. Ustanovi: „Zadarska privatna gimnazija s pravom javnosti“ (u daljnjem tekstu ZPG) odobren je rad u srednjem školstvu, program opće gimnazije, Rješenjem Ministarstva prosvjete i športa, UP/I 602-03/98-01/59, URBROJ 532-02-02/3-99-2, od 26. travnja 1999. te program osposobljavanja za računalnog operatera, Rješenjem Ministarstva prosvjete i športa, UP/I 602-07/2-0001/0129, URBROJ 532-02-02-02/5-03-4.

ZOS predviđa mogućnost provedbe eksperimentalnih programa (Članak 29. Zakona). ZPG poziva se na predviđene zakonske mogućnosti kad predlaže EksPrgZPG. ZPG traži dopusnicu za provođenje Eksperimentalnog plana i programa predstavljenog u ovom dokumentu, za gimnazijske programe humanizam i prirodoslovlje.

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obavezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi, -prijedlog, MZOŠ, 2008. (skraćeno NOK)

ZPG polazi od pretpostavke da će se NOK kao temeljni dokument hrvatskog školstva usvojiti. ZPG preuzima obavezu da po usvajanju NOK-a, bilo u ovoj bilo u izmijenjenoj verziji, prilagodi svoj EksPrgZPG.

ZPG usvaja odgojno-obrazovne vrijednost, opće odgojno-obrazovne ciljeve, načela, odgojno-obrazovni rad usmjeren na dijete/učenika, odgojno-obrazovna područja, u programe uvodi međupredmetne teme te ih usmjerava prema općem osposobljavanju učenika (kompetencijama) u obliku naznačenom u programima. Programi se ravnaju prema očekivanim postignućima za određena odgojno-obrazovna područja. U tom smislu ZPG usvaja NOK kao generalni uvod i podlogu za razradu EksPrgZPG.

1_2 CILJEVI PROGRAMA

- ponuditi učinkovit program za prolazak državne mature, usklađen i provediv u uvjetima Republike Hrvatske
- uskladiti plan i program s europskim trendovima u obrazovanju (satnica, predmetno opterećenje kompetencije, cjeloživotno učenje) uz uvažavanje prilika u školstvu u RH
- ponuditi fleksibilan i konkurentan program u smislu decentraliziranja hrvatskog školstva a u skladu s Člankom 4. Zakona, s ciljem:

„...4. osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologiji znanstvenih spoznaja i dostignuća

5. osposobiti učenike za cjeloživotno učenje..”

- omogućiti zainteresiranim učenicima obrazovanje usmjereno prema međunarodnoj, natjecateljskoj vertikali: u programu gimnazije s prirodoslovnim usmjerenjem dana je prednost predmetima (fizika, informatika, kemija, biologija) u modelu gimnazije humanističkog usmjerenja nudi se široki spektar opće-kulturnog obrazovanja s akcentom na povijest, umjetnost, filozofiju i etiku, koja također ima međunarodnu (natjecateljsku) vertikalu
- omogućiti vanjsko vrednovanje EksPrgZPG od strane nadležnog Ministarstva u smislu evaluacije programa i poboljšanja okvira

2_0 SATNICA

Satnica je izrađena za potrebe ZPG. ZPG radi u jednoj (1) smjeni, od 9:00 -17:00 sati. Nastava se odvija od 09:00 do 14:00, poslijepodnevni sati su predviđeni za sport, dodatne aktivnost, projekte, konzultacije i učenje.

U izradi satnici pošlo se od sljedećih namjera:

- smanjiti tjedno predmetno opterećenje na otprilike 10tak predmeta
- povećati predmetnu satnicu obaveznih predmeta za državnoj maturi (HRV, MAT, ENG)
- povećati predmetnu satnicu naglašenih predmeta po usmjerenju
- zadržati (gotovo) sve predmete uobičajene za gimnazijsko obrazovanje u RH te ih uključiti u nastavni plan i program po promijenjenoj satnici
- smanjiti tjednu satnicu na ca 30 sati u nastavi (6 sati 5 dana u tjednu + 2 sata sport)
- ponuditi vremenski prostor za odvijanje raznih drugih (odgojnih) aktivnosti unutar same škole

Ciljevi povećanja satnice:

- rasteretiti profesore i učenike od preopširnog programa koje je trebalo realizirati u premaloj satnici
- uz zadržavanje postojećih (ili donekle reviziju) nastavnih sadržaja omogućiti predmetnim profesorima kvalitetniju obradu sadržaja, primjenu raznolikih metoda,

više vremena za ponavljanje i utvrđivanje gradiva, individualizaciju nastave tj. kvalitetnije primjene didaktičkih uputa navedenih u nastavnim programima i postizanje svrha, zadaća i ciljeva svakog programa

- omogućiti učeniku uspješno praćenja i sudjelovanje u izvršenju programa, manje stresan boravak u školi i postepeno mijenjanje stavova prema obrazovanju
- utjecati na stvaranje opuštenije ozračja u učionici i otvaranje mogućnosti uspostave kvalitetnijeg odnosa profesor – učenik
- doprinijeti ulozi roditelja oko briga za školovanje i uspjeh djeteta

2_2 SATNICA HUMANIZAM

	1.R.	2.R.	3.R.	3.4.	FKL
1 JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO PODRUČJE					
1.1. Hrvatski jezik i književnosti	5	5	5	5	
1.2. Engleski jezik	4	4	4	4	
1.3.-1.5. 2. STRANI JEZIK PO ODABIRU	3	3	3	3	
1.6. Latinski jezik u suvremenom kontekstu	0	0	2	2	
2 DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO PODRUČJE					
2.1. Povijest	3	3	2	2	
2.2. Filozofija i etika	3	3	2	2	
2.3. Logika	0	0	0	1	
2.4. Sociologija	0	0	3	0	
2.5. Psihologija	0	0	0	2	
3 MATEMATIČKO-PRIRODOSLOVNO PODRUČJE					
3.1. Matematika	4	4	4	4	
3.2. Fizika*	0	0	1	1	
3.3. Biologija	2	2	0	0	
3.4. Kemija*	0	0	1	1	
3.5. Geografija	2	2	0	0	
4 TEHNIČKO-TEHNOLOGIJSKO PODRUČJE					
4.1. Informacijsko-komunikacijske tehnologije	2	2	0	0	
5 UMJETNIČKO PODRUČJE					
5.1. Likovna umjetnost	2	2	2	2	
5.2. Glazbena umjetnost	0	0	2	0	DA
6 TJELESNO-ZDRAVSTVENO PODRUČJE					
6.1. Sport	2	2	2	2	

7	DUHOVNI RAZVOJ					
7.1.	Vjeronauk	1	1	1	1	DA
	TJEDNA SATNICA (bez fakultativnih predmeta)	32	32	31	31	

TJEDNO PREDMETNO OPTEREĆENJE (bez fakultativnih (FKL) predmeta): u prosjeku 11 predmeta (10 u nastavi + sport)

DODATNO (odgojni program):
 RADIONICE, DEBATA, GLAZBENA KULTURA

2_3 SATNICA PRIRODOSLOVLJE

	1.R	2.R.	3.R.	3.4.	FKL
1 JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO PODRUČJE					
1.1. Hrvatski jezik i književnosti	5	5	5	5	
1.2. Engleski jezik	4	4	4	4	
1.3.-1.5. 2. STRANI JEZIK PO ODABIRU	2	2	2	2	DA
1.6. Latinski jezik u suvremenom kontekstu	0	0	2	2	DA
2 DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO PODRUČJE					
2.1. Povijest	2	2	2	2	
2.2. Filozofija i etika	2	2	2	1	
2.3. Logika	0	0	0	1	
2.4. Sociologija	0	0	2	0	
2.5. Psihologija	0	0	0	2	
3 MATEMATIČKO-PRIRODOSLOVNO PODRUČJE					
3.1. Matematika	4	4	4	4	
3.2. Fizika	3	3	3	3	
3.3. Biologija	3	3	3	3	
3.4. Kemija	3	3	3	3	
3.5. Geografija	2	2	0	0	
4 TEHNIČKO-TEHNOLOGIJSKO PODRUČJE					
4.1. Informatičko-komunikacijske tehnologije	2	2	2	0	
5 UMJETNIČKO PODRUČJE					
5.1. Likovna umjetnost	0	0	0	2	
5.2. Glazbena umjetnost	0	0	2	0	DA
6 TJELESNO-ZDRAVSTVENO PODRUČJE					
6.1. Sport	2	2	2	2	
7 DUHOVNI RAZVOJ					
7.1. Vjeronauk	1	1	1	1	DA
TJEDNA SATNICA (bez fakultativnih predmeta)	32	32	32	32	

TJEDNO PREDMETNO OPTEREĆENJE (bez fakultativnih (FKL) predmeta): u prosjeku 11 predmeta (10 u nastavi + sport)

DODATNO (odgojni program):

RADIONICE, DEBATA, GLAZBENA KULTURA (Vidi 4.1.)